

20 abril 1955: Art i Arqueologia. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. JOAN AINAUD s'ocupa de *Retrats de cavallers valencians del segle XV*. Manifesta que hom conserva a casa nostra molt pocs retrats contemporanis de cavallers medievals pintats per artistes del país, i que tots els coneguts pertanyen a figures de donants de taules de tema religiós. És molt valuosa, doncs, la documentació complementària que ens poden proporcionar algunes obres d'art d'autor foraster. En primer lloc cita una taula de l'any 1432, atribuïda al pintor italià Cecchino da Verona, guardada al Musée des Arts Décoratifs de París; una inscripció ens conta que fou feta per encàrrec d'una dama italiana, Sor Sara, com a ex-vot per la intercessió de sant Francesc, que va evitar la mort en combat a ultrança de dos cavallers — l'un «Misier Çoane di Chastelo, ciosse de Spagna»; l'altre, «Misier Çoane de Valenza de Spagna» —, retratats al moment de fer les paus i abraçant-se; el cavaller valencià és alt i gairebé calb; al seu escut, quarterat, hi ha pals de güella sobré argent i petxines d'argent sobre atzur, cosa que permetrà als estudiosos d'heràldica valenciana d'identificar-lo. D'un altre cavaller valencià, Felip Boil, ens és presentada la figura en una il·lustració, estudiada i publicada diverses vegades, del ms. 775 de la Pierpont Morgan Library de Nova York, procedent d'Anglaterra; es tracta, més que no pas d'una veritable miniatura, d'un dibuix il·luminat, en el qual és representat el combat a peu — que anà precedit d'un cartell de desafiament de Felip Boil, redactat en anglès i contingut en el mateix manuscrit — entre el valencià i el cavaller anglès John Asteley, que tingué lloc a Smithfield, en presència del rei Enric VI, el dia 30 de gener de 1442; en el seu cartell Boil feia notar que combatia per l'honor del seu sobirà Alfons *el Magnànim* i preveia la contingència que el seu arnès fos encara a Flandes al moment que un cavaller anglès acceptés el repte. Tots dos personatges valencians són contemporanis de Joanot Martorell i ofereixen exemples reals molt típics de com eren els cavallers vivents al temps que fou escrit *Tirant lo Blanch*. El Comunicant aprofita l'avinentesa de tractar de temes cavallerescos per a anunciar que gràcies a la restauració de la imatge d'argent de sant Jordi de la capella de la Generalitat, que ha dut a terme el nostre consoci Sr. Ramon Sunyer, ha estat possible de treure impromptes del punxó, i per a indicar que una altra notable imatge de sant Jordi conservada al Metropolitan Museum de Nova York sembla una hàbil mistificació del segle passat.

Intervenien el PRESIDENT, el Sr. J. PUIG I CADAFALCH i el COMUNICANT. — PERE VEGUÉ, Secretari.

6 maig 1955: Història. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

Mn. JOAN TARRÉ exposa *L'evolució històrica de les delimitacions de les diòcesis del Principat de Catalunya*. Comença assenyalant la importància dels concilis a la Tarraconense, com ho prova l'atenció que hi dedicaren els PP. Villanueva i Gams en llurs obres. Això ens dóna idea de l'organització de l'església en aquest territori. La divisió eclesiàstica dels bisbats es féu sobre la divisió municipal romana. Cal considerar que aquesta responia a una realitat històrica a quasi tot l'Imperi i, sobretot, a la Tarraconense. Narbona és inclosa a vegades dins la Tarraconense; durant l'Imperi a vegades el prefecte de Tarragona i el de Narbona són la mateixa persona. Més tard, en els concilis del Migjorn de França assisteixen els bisbes de la Tarraconense, i també trobem el cas contrari. Cal no confondre l'evangelització amb l'Església. La vinguda de sant Pau és evangelització, l'organització jeràrquica és molt posterior. No coneixem històricament la divisió en bisbats fins al temps de Constantí. Els primers bisbats foren els de Tarragona, Barcelona i Tortosa, i posteriors, però també del temps de l'Imperi, Girona i Lleida. Amb la dominació visigoda tenim tres nous bisbats: Urgell, Vic i Empúries, i el tan discutit d'Egara. Sembla com si el bisbat d'Egara creat pel Papa Hilari fos una sufragània de Barcelona, perquè es donen molts casos que a la mort del bisbe de Barcelona, el d'Egara passa a la Ciutat Comtal. En produir-se la

reconquesta els bisbats reben molta influència de l'organització comtal. Són importants els intents de Vic per esdevenir metropolità. Són també molt importants per a conèixer l'organització i el territori dels bisbats a l'Edat mitjana les visites pastorals de Girona, Barcelona i Vic, sobretot les de Girona, que són les més riques. Finalment, al segle XVI, de part dels bisbats de Vic i Urgell es forma el de Solsona. Ha estat l'última delimitació de bisbats fins avui. Els enclaus dels bisbats de Catalunya no fan difícil, per tal com són pocs, una nova delimitació més propera a la de les divisions civils d'avui; només a Lleida aquesta tasca és una mica més complicada. Amb tot, si no se segueix la tradició és impossible que una reorganització pugui ésser acceptable a la realitat històrica. És quasi impossible de coordinar la divisió civil amb la històrica dels bisbats.

Intervenèn el PRESIDENT i els Srs. F. DURAN I CAÑAMERAS (tendència independentista dels bisbes catalans respecte a Narbona i intents metropolitans de Vic), i M. COLL I ALENTORN (precisions locals sobre Egarà i l'actual Terrassa). — JOAN-F. CABESTANY, Secretari.

13 maig 1955: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. JOSEP PERENYA parla de *Les disposicions testamentàries de Verdaguer*.¹ El testament del 3 de juny fou preparat per V. Serra i Boldú i molt discutit per Mn. Cinto, el qual, finalment, després de molts precís, el signà. Són llegits els apartats més importants de l'escriptura de poders atorgada per Verdaguer (que el Comunicant dóna a conèixer per primera vegada); amb aquest document, Verdaguer concedeix amplis poders als Srs. Viada i Lluch, Busquets i Punset i d'altres, perquè puguin disposar dels seus llibres, papers i edicions; assenyala com a marmessors els apoderats que havia designat anteriorment; i deixa la seva biblioteca al Seminari de Barcelona i els drets literaris a la Diputació Provincial de Barcelona. Llegeix un document redactat pel Sr. Viada i Lluch que creu inèdit, en el qual aquest explica com Verdaguer fou traslladat del carrer d'Aragó, de casa la família Duran, a Villa Joana. Els amics del poeta creien haver-lo alliberat de la família Duran, però no fou així. Quan el 3 de juny un grup d'amics, amb el notari Ricard Permanyer, es presentà a Villa Joana, Empar Duran exigí que el testament fos atorgat en presència del seu marit; després d'un diàleg molt viu entre el notari Permanyer i Empar Duran, Verdaguer ordenà que aquesta sortís de la cambra i signà el document en presència de dos testimonis. En una visita que li feren Mn. Valls i Mn. Costa, els donà un manuscrit perquè l'esquincessin i documents importants. El dia 9 de juny envià una carta a l'alcalde dient que volia testar de nou. L'alcalde cregué que la carta no era autèntica; hi anà amb el notari Borràs de Palau i dos metges, per si calia certificar un estat anormal de Verdaguer, però fou comprovat que tenia el perfecte ús de les seves facultats mentals. Verdaguer reconegué la carta com a autèntica i digué que volia fer un altre testament més d'acord amb la seva consciència. En aquest segon testament deixa com a hereus la seva família adoptiva. Conclou el Comunicant que ambdós testaments són legals, que el del dia 3 fou atorgat sota fortes pressions, i que el del dia 10 respon a les últimes voluntats de Verdaguer.

Intervé el PRESIDENT. — CARME BOYÉ, Secretari.

21 maig 1955: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. EDUARD VALENTÍ parla sobre *La composició del primer proemi de Lucreci*. Fins a l'edició de Diels de l'any 1923 els sis versos del proemi I *De rerum natura*, 44-49, eren, o bé omesos totalment, o bé transposats després del vers 61; a partir de Lachmann l'omissió es féu general. La reivindicació del text dels manuscrits fou empresa per

1. Una versió ampliada d'aquesta comunicació va inclosa en el llibre *Els darrers dies de la vida de Jacint Verdaguer*, "Biblioteca Verdagueriana", vol. III (Barcelona 1955).